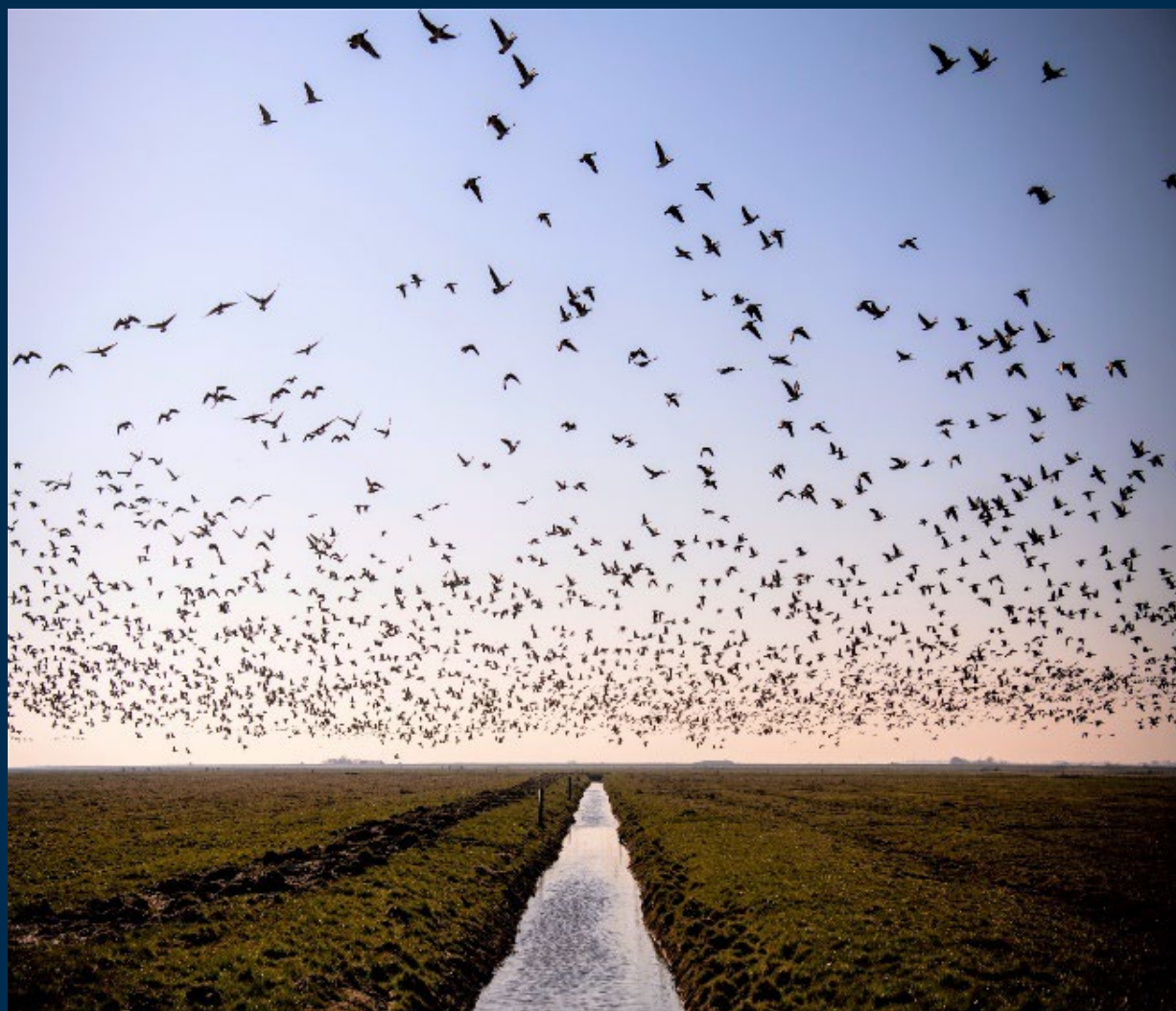

Budgetinformation

2024

TØNDER
KOMMUNE

Tønder Kommune – En Bæredygtig Fremtid

med fokus på strukturudvikling, Velfærd og Bæredygtighed

Budgettet udstikker de økonomiske og indholdsmæssige rammer for budget 2024 samt overslagsårene 2025–2027.

Med udgangspunkt i en økonomisk sund og velkonsolideret kommune viser Kommunalbestyrelsen med aftalen for 2024 økonomisk opbakning og prioritering til at understøtte Tønder kommunes Visions- og Strategiplan for 2022-2025.

Fokus på planen gør, at Tønder Kommune er – og fortsat skal være - et godt sted at leve og bo og drive virksomhed. Det gælder for vores nuværende borgere, men det har også stor betydning i et bosætningsperspektiv. Derfor skal Tønder Kommune være attraktiv for både besøgende og tilflyttere, hvilket denne budgetaftale også er udtryk for

Med Økonomiaftalen for 2024 har det givet Kommunalbestyrelsen plads til at løfte velfærden i Tønder Kommune især med fokus på sundhedsfremme, mental sundhed til børn og unge, unge i job og uddannelse samt rekruttering af fremtidens arbejdskraft samt et godt arbejdsmiljø for nuværende medarbejdere.

Samlet set indeholder budgetaftalen for 2024-2027 nye velfærdsinitiativer for i alt 54 mio. kr. og et anlægsprogram med nye og igangværende projekter for i alt 418 mio. kr. over den 4-årige budgetperiode.

For fortsat at sikre det økonomiske råderum til nye politiske prioriteringer er der løbende sket omprioritering inden for servicerammen. Der er en politisk vilje til at investere i nye tiltag, hvilket afspejles i et højt ambitionsniveau for anlægs- og udviklingsinitiativer. Disse handler både om at understøtte Visions- og Strategiplanen, lokale initiativer samt fokus på potentialer, der rækker ud over kommunegrænsen

For god ordens skyld vil jeg også nævne, at vi med dette budget fortsat holder skatten i ro i Tønder Kommune, ligesom vi bidrager til at overholde økonomiaftalen mellem kommunerne og regeringen.

God fornøjelse med læsningen.

Jørgen Popp Petersen
Borgmester

Indhold

Generelle bemærkninger	6
Budgetarbejdet.....	6
Budgettet 2024-2027	7
Budgettet - overordnet	7
Budgettet overordnet - Den økonomiske politik.....	8
Budgettets indtægter.....	9
Økonomiaftale	9
Befolkningsudviklingen	9
Skatter.....	10
Tilskud og udligning.....	11
Sanktionslovgivning.....	12
Budgettets driftsudgifter.....	13
Serviceudgifter.....	13
Uden for servicerammen.....	14
Indkomstoverførsler.....	14
Anlæg og investeringer	15
Investeringsoversigt.....	16
Analysetema på driften.....	17
Økonomiudvalget.....	19
Generelt.....	19
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	19
Investeringsoversigt – Økonomiudvalget.....	21
Teknik og Miljøudvalget.....	23
Generelt.....	23
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	23
Investeringsoversigt – Teknik og Miljøudvalget.....	24
Socialudvalget	25
Generelt.....	25
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	25
Investeringsoversigt – Socialudvalget.....	26

Sundhedsudvalget	27
Generelt.....	27
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	27
Investeringsoversigt – Sundhedsudvalget.....	28
Kultur- og Fritidsudvalget	29
Generelt.....	29
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	29
Investeringsoversigt – Kultur- og Fritidsudvalget.....	30
Arbejdsmarkedsudvalget	31
Generelt.....	31
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	31
Børn- og Skoleudvalget	32
Generelt.....	32
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	32
Investeringsoversigt – Børn- og Skoleudvalget.....	33
Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget	34
Generelt.....	34
Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag	34
Investeringsoversigt – Klima-, Vækst- og Udvikling	34
Bevillingsregler	36
Driftsbevillinger	36
Anlægsbevillinger	36
Finansielle konti.....	38
Tillægsbevillinger	38
Budgetomplaceringer	38
Overførsel af bevilling til efterfølgende år.....	39
Opsparing/lån – Servicramme (Drift)	39
Anlægsbevillinger	40
Netto- / bruttobevillingsprincip	40
Kompetencer i økonomistyringen	41
Budgetforudsætninger	42
Forudsætninger.....	42

Skatter.....	43
Generelle tilskud	44
Anvendte Pris- og lønskøn.....	45

Generelle bemærkninger

Budgetarbejdet

Budgetprocessen for 2024 er gennemført med afsæt i den **økonomiske politik for 2023-2026** samt budgetforliget, som blev indgået mellem alle partier i Kommunalbestyrelsen i forbindelse med vedtagelsen af budget 2023.

Overordnede mål

- * **Den strukturelle balance** skal sikre en økonomisk sund og velkonsolideret kommune.
- * **Overskud på ordinær drift** skal have en størrelse, der kan finansiere det valgte serviceniveau, investeringer i anlæg og plads til udviklingsinitiativer.
- * **Anlægsramme på et niveau omkring 80 mio. kr.** skal sikre vedligeholdelse af kommunens kapitalapparat som veje, bygninger m.v. samt investeringer i struktur, kapacitetstilpasning og strategiske udviklingsinitiativer med fokus på positiv indvirkning på driften.
- * **Langfristet gæld** pr. indbygger (excl. ældreboliglån og indefrosne feriemidler) ligger altid under 8.000 kr. pr. indbygger.
- * Den gennemsnitlige **kassebeholdning** skal være på minimum 200 mio. kr.

Andre hensigtserklæringer

- * At der kontinuerligt arbejdes med tilpasning og omprioritering mellem serviceområderne gennem
 - **demografimodeller på de store serviceområder** som flytter budgetmidler til variable udgifter mellem politikområder, samt
 - **Analyser, overvejelser og beslutninger omkring struktur- og kapacitetstilpasning** på relevante områder som sikrer tilpasning af de faste udgifter.
- * At behovet **for midler til ny drift og/eller omprioritering** beslutes i forbindelse med udmelding om de økonomiske rammer for den årlige budgetlægning.
- * At Økonomiudvalget, senest **ved rammeudmeldingen, aktivt tager stilling til hvilke konkrete redskaber** som yderligere skal anvendes til sikring af **balance og nødvendigt prioriteringsrum**.
- * At fagudvalg kan fordele reduktionerne fleksibelt mellem budgetår og politikområder inden for de rammer Økonomiudvalget fastsætter.
- * At budgettet til **indkomstoverførsler** tager udgangspunkt i de statslige skøn for kommunens udgifter reguleret for ændringer i folketallet.
- * At budgettet til **aktivitetsbestemt medfinansiering** tager udgangspunkt i de statslige skøn for kommunens udgifter reguleret for ændringer i folketallet.
- * Vi er loyale over for **forhandlingsresultatet mellem regering og KL**.
- * Beskatningsniveauet fastholdes lavere end gennemsnittet af kommunerne i Region Syddanmark.
- * Ved budgetlægning inddrages medarbejdere via **MED-systemet** og ved HMU-repræsentanter som observatører på budgetseminarer.

Budgetarbejdet for 2024 har været tilrettelagt med udgangspunkt i optimalt set at få skabt et budget, der er i overensstemmelse med rammerne i den økonomiske politik, og hvor der kan skabes et råderum, som kan anvendes til at understøtte den ønskede udvikling i kommunen.

Budgetseminaret blev afholdt den 6. og 7. september 2023, hvor der blev indgået et **bredt forlig** mellem alle partier i Kommunalbestyrelsen for Tønder Kommune om Budget 2024 med overskriften **"Tønder Kommune – En Bæredygtig Fremtid"** med fokus på Strukturudvikling, Velfærd og Bæredygtighed.

Det brede budgetforlig er grundlaget for budgettet for 2024-2027. Budgettet udgør den økonomiske opbakning og prioritering til at understøtte Tønder Kommunes Visions- og Strategiplan 2022-2025.

Kommunalbestyrelsen har afsat en pulje på 2 mio. kr. årligt i 4 år til Visions- og Strategiplan for 2022-2025. Puljen skal ses som et supplement til nye og igangværende indsatser, der støtter op omkring visions- og strategiplanen.

Generelle bemærkninger

Visions- og Strategiplanen stiller skarpt på 4 overordnede fokuspunkter

- * Grænselandet
- * Klima, Natur og Miljø
- * Unge og Uddannelse
- * Den aktive borger

Fokuspunkterne understøttes af 3 strategiske indsatser som går på tværs af alle opgaver

- * Erhverv og turisme
- * Bosætning
- * Sundhed

Gennem en række initiativer i budgettet understøttes både fokuspunkter og strategiske indsatser. De konkrete initiativer fremgår af bemærkningerne under de enkelte fagudvalg.

Overordnet set udstikker budgettet de økonomiske og indholdsmæssige rammer for budget 2024 samt overslagsårene 2025– 2027.

Budgettet 2024-2027

I mio. kr.	Budget 2024	Overslagsår 2025	Overslagsår 2026	Overslagsår 2027
A. Driftsvirksomhed				
Indtægter (i årets priser)				
Skatter	-1.833,7	-1.995,5	-2.068,3	-2.148,2
Generelle tilskud m.v.	-1.184,0	-1.117,5	-1.184,5	-1.245,6
Indtægter i alt	-3.017,8	-3.113,1	-3.252,8	-3.393,8
Driftsudgifter (År 2023-prisniveau)				
Serviceammen	2.021,3	2.004,3	1.988,8	1.975,1
Uden for serviceammen	149,2	150,4	151,7	151,7
Indkomstoverførsler	727,7	735,8	744,4	744,3
DRIFTSVIRKSOMHED - I ALT	2.898,2	2.890,6	2.884,9	2.871,0
<i>Pris og lønstigninger (drift)</i>		124,0	252,7	385,3
Renter m.v.	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
RESULTAT AF ORDINÆR DRIFT	-120,9	-99,8	-116,5	-138,8
ANLÆGSUDGIFTER - I ALT	108,3	103,4	101,9	104,5
Jordforsyning i alt	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Pris og lønstigninger (anlæg og jordforsyning)</i>	0,0	4,4	8,9	14,0
RESULTAT AF SKATTEFINANSIERET OMRÅDE	-12,6	8,0	-5,7	-20,3
RESULTAT AF BRUGERFINANSIERET OMRÅDE	0,0	0,0	0,0	0,0
Optagne lån	-5,0	-13,3	-13,3	-13,3
Afdrag på lån	28,0	28,8	29,7	29,7
Afdrag på lån - Ældreboliger	8,5	8,5	8,5	8,5
Øvrige finansforskydninger	-18,1	-18,1	-18,1	-18,1
I alt	13,4	6,0	6,9	6,9
ÆNDRING AF LIKVIDE AKTIVER	0,9	14,0	1,2	-13,4
(Positive tal = udgifter/forbrug af likvide aktiver) (Negative tal = indtægter/opsparing af likvide aktiver)				
LIKVIDE AKTIVER - Forventet ultimo 2023 = 280,0				
Forventet gns. kassebeholdning	279,1	265,1	264,0	277,4

Budgettet - overordnet

Overskud af ordinær drift udgør i budgetåret 2024 120,9 mio. kr. I perioden 2024–2027 er det samlede overskud 476,0 mio. kr. eller gennemsnitligt 119,0 mio. kr. Overskud af drift skal optimalt set finansiere anlægsarbejderne. De udgør 418,1 mio. kr. i perioden.

Generelle bemærkninger

I perioden optages lån på i alt 44,9 mio. kr., mens der afdrages gæld med i alt 150,3 mio. kr. Samlet set er forventningen, at gæld ekskl. Ældreboliger og indefrosne feriemidler falder 71,2 mio. kr.

De likvide aktiver er faldende set over budgetperioden. I 2024 forventes et mindre træk på 0,9 mio. kr. Samlet forventes de likvide aktiver at falde fra primo 2024 på 280,0 mio. kr. til ultimo 2027 på 277,4 mio. kr. Gennemsnittet i perioden er 271,4 mio. kr.

Budgettet overordnet - Den økonomiske politik

Budgetoversigt og økonomiske måltal	2024	2025	2026	2027	Gns.	Måltal
Resultat af ordinær drift	-120,9	-99,8	-116,5	-138,8	-119,0	*)
Anlæg – niveau på 80 mio. kr. årligt	108,3	103,4	101,9	104,5	104,5	80 mio. kr. årligt
Gennemsnitlig kassebeholdning i henhold til kassekreditreglen i mio. kr.	279,1	265,1	264,0	277,4	271,4	200 mio. kr.
Langfristet gæld i 1.000 kr. (Ekskl. ældreboliger og indefrosne feriemidler)	7.367	6.971	6.543	6.110	6.748	< 8.000 kr. pr. indbygger
Langfristet gæld i 1.000 kr. (Inkl. indefrosne feriemidler)	11.538	11.744	11.945	12.142	11.842	

*) Overskud på ordinær drift skal have en størrelse, der kan finansiere det valgte serviceniveau, investeringer i anlæg og plads til udviklingsinitiativer

Overordnet lever budgetforslaget op til 3 af de 4 økonomiske måltal som Kommunalbestyrelsen har fastsat i den økonomiske politik 2023-2026.

Anlægsniveauet i budgetforslaget er højere end fastlagt i den økonomiske politik, men set under ét kan de samlede anlæg finansieres af overskud på den ordinære drift.

Princippet for "farvemarkering" er således:

Afvigelse < 5 %

Afvigelse <5-10 %

Afvigelse >10%

Budgettets indtægter

I mio. kr.	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
A. Driftsvirksomhed				
Indtægter (i årets priser)				
Skatter	-1.833,7	-1.995,5	-2.068,3	-2.148,2
Indkomstskatter	-1.697,3	-1.864,5	-1.942,1	-2.021,4
Selskabsskatter	-30,9	-31,9	-31,1	-30,9
Dødsboskat & Forskerskat	-4,9	-0,8	0,0	0,0
Grundskyld & dækningsafgift	-100,7	-98,3	-95,1	-95,9
Generelle tilskud m.v.	-1.184,0	-1.117,5	-1.184,5	-1.245,6
Udligning og generelle tilskud	-1.031,0	-978,0	-1.040,9	-1.097,8
Udligning udlændinge	2,9	2,9	2,9	2,8
Bidrag til regioner, udvikling	4,5	4,6	4,8	5,0
Tilskud til generelt løft af ældreplejen	-6,8	-7,1	-7,4	-7,7
Tilskud til styrket kvalitet i ældreplejen	-9,1	-9,5	-9,9	-10,3
Tilskud til en værdig ældrepleje	-9,5	-9,9	-10,4	-10,8
Pulje til bekæmpelse af ensomhed	-0,9	-0,9	-1,0	-1,0
Tilskud til bedre dagtilbud	-3,3	-3,4	-3,6	-3,7
Overgangstilskud vedr. uddannelsesstatistik	-4,5	-4,5	-4,5	-4,5
Tilskud til udsatte yder- og ø-kommuner	-51,8	-54,1	-56,5	-59,0
Tilskud til grænsenære kommuner	-9,9	-10,3	-10,8	-11,2
Tilskud til vanskeligt stillede kommuner §16	-16,5	0,0	0,0	0,0
Tilskud til kommuner med vanskelige økonomiske vilkår § 17	-14,9	-14,0	-14,0	-14,0
Særligt finansieringstilskud	-33,4	-33,4	-33,4	-33,4
Indtægter i alt	-3.017,8	-3.113,1	-3.252,8	-3.393,8

Økonomiaftale

Regeringen og KL indgik en aftale om den kommunale økonomi den 25. maj 2023 og den 30. juni udsendte Indenrigs- og Sundhedsministeriet endelig udmelding af tilskud og udligning for 2024. Det var således først på dette tidspunkt muligt at regne mere specifikt på aftalens konsekvenser for Tønder Kommune.

Indtægterne i budgettet for 2024 er baseret på statsgaranti for skatter og generelle tilskud. Skønnet for overslagsårene 2025-2027 er baseret på KL's skatte- og tilskudsmodel.

Med økonomiaftalen blev kommunernes servicerammer korrigeret med 2,4 mia. kr. som følge af den demografiske udvikling og udgiftspresset på social og sundhedsområdet m.v. Modsatrettet blev der korrigeret for 0,700 mia. kr. til nedbringelse af kommunernes udgifter til administration i 2024. Netto giver det et service-rammeløft på 1,7 mia. kr. på landsplan.

Som en del af finanslovsforhandlingerne har regeringen efterfølgende, den 24. august 2023, besluttet at løfte den kommunale serviceramme for 2024 med yderligere 650 mio. kr. til prioritering af velfærden.

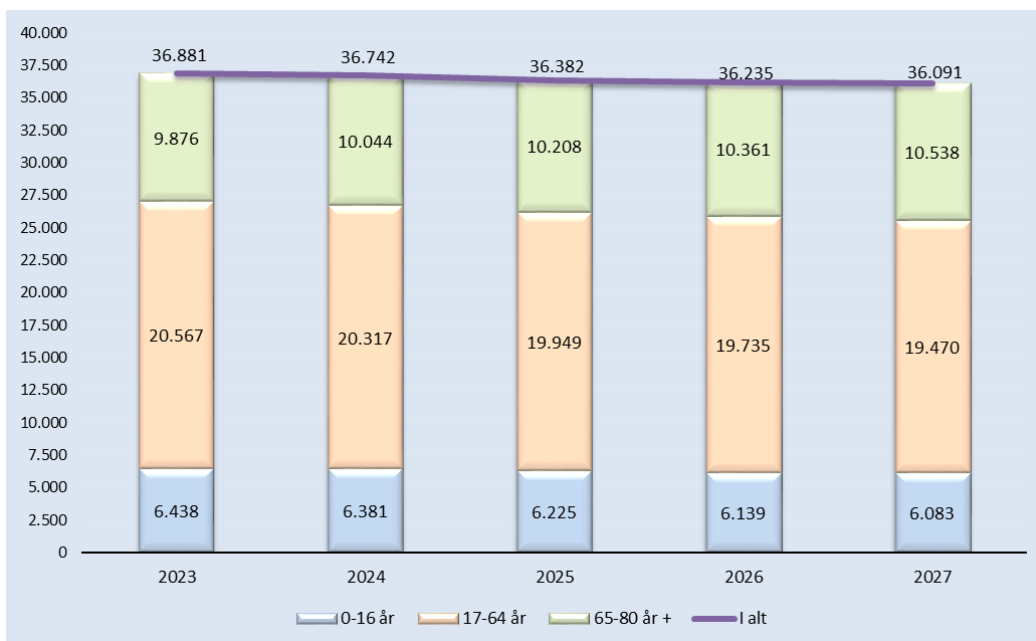
Befolkningsudviklingen

Befolkningsudviklingen har en væsentlig indflydelse på **kommunens indtægter** i form af skatteindtægter og ressourcefordeling inden for serviceområder som børnepasning, skoler og ældreområdet. Forventningen er, at folketallet samlet set falder med 790 borgere i perioden 2023-2027, svarende til 2,1 %. Indtægtssiden er tilpasset ud fra dette fald.

På **udgiftssiden** er der indarbejdet konsekvenser af demografireguleringsmodeller på dagpasnings-, skole- og ældreområdet. Budgettet til indkomstoverførsler er i overslagsårene tilpasset faldet i antallet af 18 – 64 årige på alle områder. Tilsvarende er budgettet til aktivitetsbestemt medfinansiering tilpasset udviklingen i befolkningen.

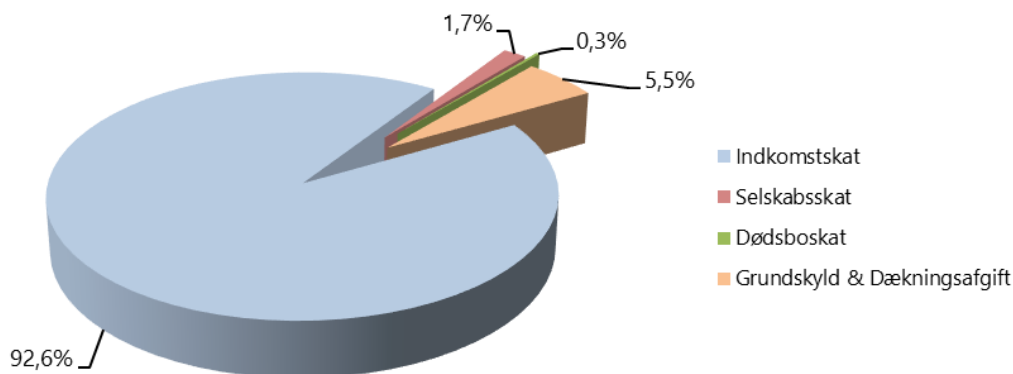
Generelle bemærkninger

Som det fremgår af grafen neden for vokser antallet af ældre, mens antallet af børn og erhvervsaktive generelt er faldende. Et strukturelt problem som mange af landets kommuner oplever.

Skatter

Størstedelen af skatteindtægterne stammer fra indkomstskat, efterfulgt af grundskyld og selskabsskat. Samlet udgør skatteindtægterne 1.833,7 mio. kr.

I forbindelse med budgetlægningen har kommunerne mulighed for at selvbudgettere udskrivningen eller anvende et statsgaranteret beløb. Skatteindtægterne i budgettet for 2024 er baseret på statsgaranti. Der er budgetteret med en **uændret udskrivningsprocent** på 25,3 % i 2024 og overslagsårene.

Indkomstskattegrundlaget for 2025-2027 er fastsat på baggrund af KL's tilskuds- og skattemodel og bygger på Danmarks Statistiks seneste befolkningsprognose.

Grundskyld

Provenuet for grundskyld er beregnet med en grundskyldspromille på 10,80 for øvrige ejendomme og 6,44 for landbrug m.v.

De afgiftspligtige grundværdier er udmeldt med statsgarantien.

Neutraliseringsordninger i sammenhæng med ny ejendomsvurderingslov

Det følger af udligningsloven, som ændret med lov nr. 679 3. juni 2023, at der indføres to neutraliseringsordninger for perioden 2021-2023 og 2024-2028.

Som følge heraf vil der for perioden 2021-2023 ske en fuld neutralisering af tab og gevinster for kommunerne i 2021-2023 ved indførelse af et nyt ejendomsvurderingssystem.

Opgørelsen vil ske efter reglerne i udligningsloven efter udsendelse af endelige grundværdier fra det nye ejendomsvurderingssystem og forventes først endelig opgjort i 2026.

Loft for grundskyldspromille

Neutraliseringsordningen for 2024-2028 tager udgangspunkt i, at stigningsbegrænsningen for grundværdierne ophæves med den nye ejendomsskattelov. I loven er samtidig fastsat et nyt loft for de enkelte kommuners grundskyldspromiller for 2024-2028. For Tønder Kommune er loftet fastsat til 10,80 promille

Med lov nr. 679 af 3. juni 2023 er dertil gennemført ændringer i udligningen af kommunernes beskatningsgrundlag med henblik på, at undgå udligningsmæssige konsekvenser af ophævelsen af stigningsbegrænsningen for grundværdierne for perioden 2024- 2028.

På den baggrund anvendes i tilskudsudmeldingen for 2024-2028 såkaldte beregningstekniske grundværdier i opgørelsen af kommunernes beskatningsgrundlag og ikke som tidligere afgiftspligtige grundværdier. Denne neutralisering er således indarbejdet i tilskudsudmeldingen for 2024.

Dækningsafgift

Provenu for dækningsafgift udgør i alt 0,699 mio. kr. i 2024.

Selskabsskatter

Selskabsskat vedrørende 2021 afregnes i 2024. Ifølge opgørelse fra Økonomi- og Sundhedsministeriet udgør afregningen 30,9 mio. kr.

I forbindelse med opgørelse af de generelle tilskud sker der en udligning af 50 % af forskellene i selskabsskatteprovenuet. Provenuet i 2025 forventes at stige som følge af det høje niveau på selskabsskatter i 2021.

Som fremskrivning er anvendt KL's forventninger.

Tilskud og udligning

Udligningsreformen medførte, at en større andel af indtægterne er baseret på nye tilskud – her specifikt *Tilskud til yder- og ø-kommuner* og *Tilskud til grænsenære kommuner*. Herudover indgår finansieringstilskuddet på ca. 34 mio. kr. nu som en fast del af tilskuddene.

I mio. kr.	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Tilskud og Udligning				
Udligning	-520,0	-471,4	-497,4	-524,9
Bloktilskud	-503,6	-499,1	-535,9	-565,0
Særlige tilskud	-160,4	-147,1	-151,3	-155,7
I alt	-1.184,0	-1.117,5	-1.184,5	-1.245,6

Specificerede tabeller fremgår under bilag s. 44

Generelt er de **særlige tilskud** faste. De reguleres kun i forhold til ændrede pris- og lønskøn og befolkningsandel. Tilskuddet til særligt vanskeligt stillede kommuner (§16) skal der som hidtil søges om hvert år. I 2024 blev Tønder Kommune tildelt 16,464 mio. kr. I overslagsårene er der **ikke** indregnet et årligt tilskud.

Udligningen påvirkes hvert år af opgørelsen af skattegrundlag, aldersbestemte- og socioøkonomiske faktorer.

Bloktilskuddets størrelse påvirkes fra år til år af økonomiaftale og konjunkturer mens fordelingen sker efter andel af befolkningen.

Sanktionslovgivning

Med virkning fra og med regnskabet for 2012 er der indført en ordning, som indebærer, at såfremt de kommunale serviceudgifter for kommunerne under ét, overskrider budgettet, nedsættes bloktilskuddet i det følgende år tilsvarende. Nedsættelsen vil ske som en kombination af individuelle og kollektive nedsættelser.

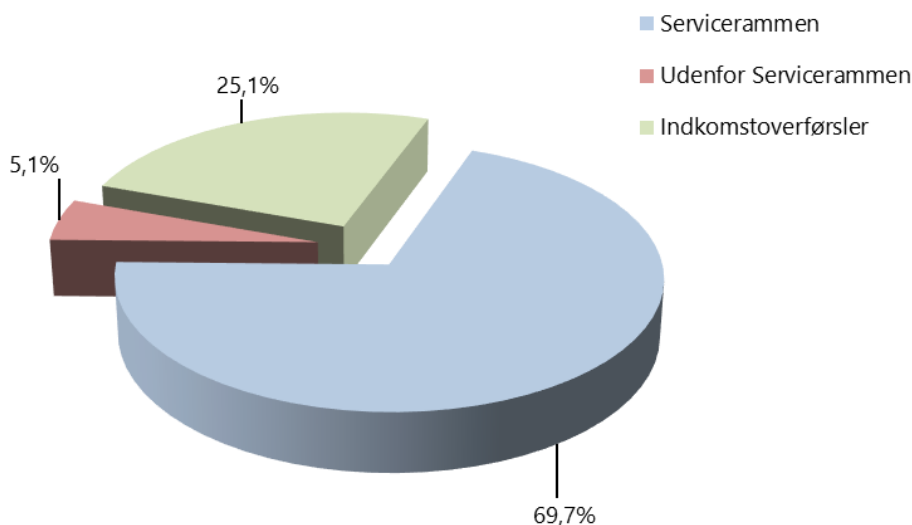
På anlæg er der ingen regnskabsmæssig sanktion, men der er enighed om, at aftaleoverholdelse er en central forudsætning for 2024.

I forhold til indkomstskat skal kommunerne leve op til de rammer, som er sat i forhold til skatteforhøjelser og eventuelle skattenedsættelser. Hvis rammerne overskrides, vil der også her være tale om en kombination af individuelle og kollektive nedsættelser.

Forudsætningen for indtægtssiden er generelt, at aftalen mellem KL og regeringen omkring niveauet for skat, service- og anlægsramme forventes overholdt. De betingede balancetilskud er derfor indregnet i budgettet.

Budgettets driftsudgifter

Driftsudgifterne udgør i budgetåret 2024 i alt 2.898,2 mio. kr. Disse udgifter fordeles i 3 hovedkategorier, servicrammen, uden for servicrammen og indkomstoverførsler.

Som det fremgår udgør servicrammen den største andel med 69,7 %, mens uden for servicrammen udgør 5,1 % og udgifterne til indtægtsoverførsler udgør 25,1 %.

Serviceudgifter

I mio. kr.	Budget 2024	Over-slagsår 2025	Over-slagsår 2026	Over-slagsår 2027
Servicerammen	2.021,3	2.004,3	1.988,8	1.975,1
11 Erhverv	13,7	13,5	13,5	14,7
12 Beredskab	9,5	9,5	9,5	9,5
13 Administration	334,2	331,3	329,0	325,9
16 Centrale puljer	34,9	42,0	48,6	54,9
20 Befordring	39,4	39,0	38,6	38,2
21 Teknik og Ejendomme	157,5	154,9	152,2	149,6
22 Miljø og natur	17,8	17,6	17,4	17,2
24 Jordforsyning	-5,4	-5,4	-5,4	-5,4
31 Voksen/Social	218,5	215,7	213,8	212,3
37 Forebyggelse og anbringelse	142,6	141,5	140,2	138,8
41 Sundhed	32,2	31,6	31,0	30,5
42 Pleje og Omsorg	426,4	424,3	422,7	421,5
51 Kultur	28,1	27,8	27,5	27,2
52 Fritid og idræt	31,2	30,9	30,6	30,3
62 Arbejdsmarkedsområdets serviceudgifter	28,6	28,2	27,9	27,6
71 Uddannelse	353,4	346,7	340,1	332,8
72 Dagtilbud	157,4	153,7	150,2	148,2
81 Bosætning og Landdistrikter	1,4	1,3	1,3	1,3

Servicerammen

Servicerammen på landsplan er løftet med netto 2,350 mia. kr. i Økonomiaftalen for 2024. Tønder Kommunes andel er beregnet til 2.021,9 mio. kr. når der tages hensyn til ændringen i folketallet. Tønder Kommunes serviceudgifter udgør 2.021,3 mio. kr. Kommunen bidrager således til, at aftalen kan overholdes.

Generelle bemærkninger

De væsentligste **forudsætninger i forhold til servicrammen:**

- * Konsekvenser af lov- og cirkulærepakke er indarbejdet.
- * Ændringer i beskæftigelsesindsats er indarbejdet med en reduktion på 1,6 mio. kr. årligt, svarende til Tønder's andel af 0,3 mia. kr., (ret til tidlig pension finansieres med en reduktion i jobcentre).
- * Der er indregnet udvidelser på servicrammen på i alt 13,4 mio. kr.
- * Der er indregnet 12,4 mio. kr. i reduktion af servicrammen i 2024, som udmøntes via prioriteringskataloget, som er drøftet og prioriteret i fagudvalgene og præsenteret på minibudgetseminaret i juni måned.
- * I overslagsårene er der indarbejdet en reduktion på 1 % årligt - og der er afsat en årlig udvidelsespulje på 6 mio. kr. Serviceudgifterne er således tilpasset ændringen i folketallet som forudsat i den økonomiske politik.
- * Der er indregnet et beløb til "tilpasning af udfordringsområder" på 4,0 mio. kr. i 2024, 3 mio. kr. i 2025, 2,0 mio. kr. i 2026 og 1,0 mio. kr. i 2027. Puljen er tiltænkt Facility Management, hvor der forsat er indregnet en reduktion på godt 8 mio. kr. årligt, som kun delvist er udmøntet.
- * Der er foretaget en tilpasning af budget på særligt dyre enkeltsager på 5 mio. kr. (teknisk tilpasning, som modsvares af øget refusion på området "Uden for servicrammen").
- * Genberegning af demografiregulering i 2024 samt overslagsårene 2025-2027 er indarbejdet.

Uden for servicrammen

I mio. kr.	Budget	Over-	Over-	Over-
	2024	slagsår 2025	slagsår 2026	slagsår 2027
Uden for servicrammen	149,2	150,4	151,7	151,7
36 Boligregnskab og statsrefusion "Særligt Dyre Enkeltsager"	-28,2	-28,5	-28,7	-28,7
44 Aktivitetsbestemt medfinansiering	182,3	183,9	185,2	185,2
45 Pleje og omsorg, udenfor servicrammen	-4,9	-4,9	-4,9	-4,9

Uden for servicrammen:

- * Der er foretaget en tilpasning af budget på særligt dyre enkeltsager på 5 mio. kr. (teknisk tilpasning, som modsvares af øget udgifter på området "Servicrammen").
- * Konsekvenser af lov- og cirkulærepakke er indarbejdet.
- * Aktivitetsbestemt medfinansiering af sundhedsydelser er indarbejdet med det udmeldte tal. Beløbet nedjusteret med 0,8 mio. kr. i forhold til 2023.

Indkomstoverførsler

I mio. kr.	Budget	Over-	Over-	Over-
	2024	slagsår 2025	slagsår 2026	slagsår 2027
Indkomstoverførsler	727,7	735,8	744,4	744,3
15 Borgerservice, indkomstoverførsler	31,2	31,1	31,1	30,9
19 Centrale puljer, indkomstoverførsler	19,0	19,0	19,0	19,0
33 Førtidspension, tabt arbejdsfortjeneste, indkomstoverførsler	302,8	307,1	309,1	308,4
61 Kontante ydelser, indkomstoverførsler	337,9	341,8	348,4	349,2
63 Driftsudgifter til aktivering, indkomstoverførsler	36,9	36,8	36,9	36,9

Budgetforslaget for 2024 for indkomstoverførsler er på 727,7 mio. kr. Budgettet er fastlagt på grundlag af KL's tabeltal fratrukket en befolkningskorrektur for fald i antallet af 17 – 64 årige på alle områder. Hertil kommer fradrag for effekten af investeringstiltag, jf. tidligere politisk beslutning.

Hvis kommunerne budgetlægger under aftaleniveauet, som i Tønder Kommune, vil en eventuel midtvejsregulering ikke dække forskellen mellem godkendt budget og aftaleniveauet. En negativ midtvejsregulering, forventes derfor ikke fuldt ud at kunne finansieres ved reduktion i budgettet til indkomstoverførsler, og en positiv midtvejsregulering, vil ikke altid være tilstrækkelig til at dække merudgifter.

Derudover er der reserveret en pulje til "Udsving i skøn på indkomstoverførsler" på 15,0 mio. kr. årligt.

Anlæg og investeringer

I budgetforslaget for 2024-2027 er der indregnet **samlede anlægsudgifter på 418,1 mio. kr.**

I den økonomiske politik for 2023-2026 er fastsat, at det årlige anlægsniveau inkl. jordforsyning skal være på ca. 80,0 mio. kr. årligt. Gennemsnittet for årene 2024-2027 ligger på et højere niveau med et gennemsnit på 104,5 mio. kr.

I regeringsaftalen er fastsat et anlægsniveau på 19,3 mia. kr. i 2024 på landsplan.

Den befolkningsmæssige andel af niveauet på 19,3 mia. kr. vil svare til en bruttoanlægsramme på ca. 119 mio. kr. for Tønder Kommune, som stemmer overens med KL's vejledende anlægsramme for Tønder Kommune.

Budgetforslagets anlægsudgifter ser således ud i mio. kr.:

Bruttoanlægsramme =	118,3	anlægsudgifter
	-10,0	anlægsindtægter
Nettoanlægsramme =	108,3	netto

Jordforsyning er indregnet med en forventning om at udgifter og indtægter balancerer.

Budgetforslaget overholder således anlægsrammer som indgår i aftalen mellem Regering og KL.

Investeringsoversigt

I mio. kr.	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Økonomiudvalget				
Basisanlæg	6,550	6,550	6,550	6,550
Struktur og kapacitetsudvikling		1,140		
Strategisk udvikling	16,112	23,020	14,020	61,520
Økonomiudvalget i alt	22,662	30,710	20,570	68,070
Teknik og Miljøudvalget				
Basisanlæg	21,350	21,350	21,350	21,350
Struktur og kapacitetsudvikling	21,379	10,700	0,000	0,000
Strategisk udvikling	2,500	2,500	0,000	0,000
Teknik og Miljøudvalget i alt	45,229	34,550	21,350	21,350
Socialudvalget				
Struktur og kapacitetsudvikling	2,000	2,000	2,000	2,000
Socialudvalget i alt	2,000	2,000	2,000	2,000
Sundhedsudvalget				
Basisanlæg	0,500	0,500	0,500	0,500
Sundhedsudvalget i alt	0,500	0,500	0,500	0,500
Kultur- og Fritidsudvalget				
Basisanlæg	4,700	4,700	4,700	4,700
Struktur og kapacitetsudvikling	0,000	3,556	0,000	0,000
Strategisk udvikling	3,707	0,000	0,000	0,000
Kultur og Fritidsudvalget i alt	8,407	8,256	4,700	4,700
Arbejdsmarkedsudvalget				
Ingen anlægforslag	0,000	0,000	0,000	0,000
Arbejdsmarkedsudvalget i alt	0,000	0,000	0,000	0,000
Børn- og Skoleudvalget				
Basisanlæg	0,400	0,400	0,400	0,400
Struktur og kapacitetsudvikling	11,470	6,600	0,000	0,000
Børn- og Skoleudvalget i alt	11,870	7,000	0,400	0,400
Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget				
Basisanlæg	6,500	6,500	6,500	6,500
Strategisk udvikling	11,105	13,893	45,893	1,000
Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget i alt	17,605	20,393	52,393	7,500
ANLÆG I ALT	108,273	103,409	101,913	104,520
Jordforsyning				
Køb af jord 5,0 mio. kr. - salg af byggegrunde -5,0 mio. kr.	0,000	0,000	0,000	0,000
ANLÆG I ALT	108,273	103,409	101,913	104,520

Analysetema på driften

Som en del af budgetforliget for 2024 er der enighed om, at der igangsættes et overordnet analysetema, som omhandler

Struktur med fokus på Kvalitet, Økonomi og Bæredygtighed / Sammenhængskraft i hele Tønder Kommune

Der skal udarbejdes en model for, hvordan nødvendige strukturalpasninger kan gennemføres uden at det går ud over sammenhængskraften i hele kommunen med fokus på øget kvalitet og optimeret drift.

Det er vigtigt, at kommunen fortsat kan opretholde levedygtige lokalmiljøer, attraktive arbejdspladser og skabe udvikling.

Temaet forventes at være et længerevarende analyseemne, som vil strække sig over flere år.

Til udmøntning af tiltag i forlængelse af analysen afsættes en **strukturpulje** i anlægsbudgettet.

Fagudvalg

Budgetbemærkninger

Økonomiudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Finansiering m.v.	-2.753,0	-2.808,4	-3.005,6	-3.108,4	-3.247,2	-3.388,2
Drift	413,9	456,1	481,9	485,4	489,2	493,1
Erhverv	9,8	13,4	13,7	13,5	13,5	14,7
Beredskab	8,8	9,0	9,5	9,5	9,5	9,5
Administration	321,7	327,4	334,2	331,3	329,0	325,9
Centrale puljer	1,9	32,3	34,9	42,0	48,6	54,9
Befordring	40,0	38,5	39,4	39,0	38,6	38,2
Borgerservice - indkomstoverførsler	31,7	33,2	31,2	31,1	31,1	30,9
Centrale puljer, indkomstoverførsler	0,0	2,3	19,0	19,0	19,0	19,0
Anlæg	43,7	13,0	22,7	30,7	20,6	68,1
Økonomiudvalget i alt	-2.295,4	-2.339,4	-2.501,1	-2.592,2	-2.737,5	-2.827,1

Generelt

Økonomiudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 481,9 mio. kr. og et anlægsbudget på netto 22,7 mio. kr. Det væsentligste område er Administration, som udgør ca. 69 % af den samlede driftsramme.

Økonomiudvalget har også budgetansvaret for finansieringen, der bl.a. består af skatter og generelle tilskud. Udvalgets opgaver omfatter tillige planlægning, støttet boligbyggeri samt køb og salg af fast ejendom.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter på udvalgets område. Det drejer sig både om emner som Økonomiudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Rammebesparelse på det administrative område	-1,394	-1,394	-1,394	-1,394
Analyse af indkøbsmønstre (Tværgående reduktion)	-1,000	-1,000	-1,000	-1,000
Analyse af eksterne kommunikationsopgaver contra intern opgaveløsning	-0,100	-0,100	-0,100	-0,100
Kørselsgodtg. og køretid erstattet af virtuelle møder (genbesøg)	-0,214	-0,214	-0,214	-0,214
Samskabelsesprojekt	-0,300	-0,300	-0,300	-0,300
I alt	-3,008	-3,008	-3,008	-3,008

Budgettemaer

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Unge uden uddannelse eller beskæftigelse	2,750	2,750	2,750	2,750
Strategi for det gode arbejdsliv	3,250	3,250	3,250	3,250
Kulturkraftcenter Højer	0,000	0,000	0,000	1,000
Foreningen Garnisons Museum Tønder	0,223	0,000	0,000	0,000
Masker i Marsken	0,200	0,200	0,200	0,000
Tønder Erhvervsråd	0,200	0,000	0,000	0,000
Museum Wegner	0,000	0,000	0,000	0,200
Tønder Station	0,000	0,250	0,250	0,250
I alt	6,623	6,450	6,450	7,450

Unge og Uddannelse

Tønder Kommune skal fortsat være attraktiv for de unge, og der er fokus på uddannelsesfællesskab og tiltrækning samt udvikling af mellemlange videregående uddannelser.

Det prioriteres, at

- * fastholde Strategi for videregående uddannelser til Tønder,
- * fastholde eksisterende uddannelsesstilbud i Tønder,
- * sikre tiltrækkeligt optag på erhvervsuddannelser for at matche erhvervslivets behov,

I den forbindelse afsættes 2,8 mio. kr. årligt til "Unge uden uddannelse eller beskæftigelse" med det formål at højne uddannelsesniveaue og gøre unge selvforsørgende

Bosætning

Tønder Kommune skal være attraktiv for både besøgende og tilflyttere, hvilket denne budgetaftale også er udtryk for.

- * Til "Kulturkraftcenter Højer – Nordisk center for tekstil" overdrages 3 bygninger, som samlet har en anslået værdi på 9,5 mio. kr. Overdragelsen sker, når den øvrige finansiering er på plads. Derudover ydes 1,0 mio. kr. årligt til driftsstøtte - foreløbigt 3 år efter opstart.

Erhverv og Turisme

Kommunalbestyrelsen prioriterer fortsat at understøtte vilkårene for erhvervslivet, detailhandelen og turismen. Dette sker bl.a. med afsæt i en Erhvervs- og Turismestrategi, som forventes godkendt omkring årsskiftet 2023-2024.

Følgende konkrete udviklingstiltag understøttes:

- * Fra 2025 afsættes 250.000 kr. årligt til drift af folkemusikarkiv i stationsbygningen i Tønder.
- * Foreningen Garnisonmuseum Tønder tildes 223.000 kr. i 2024 samt et anlægstilskud på 200.000 kr. i 2024 til nødvendig renoveringstiltag for at kunne åbne.
- * I årene 2024-2026 afsættes 200.000 kr. årligt som støtte til videreudvikling af strikkefestivalen "Masker i Marsken".
- * Tønder Erhvervsråd tildes 200.000 kr. i 2024 målrettet "Vores Marsk"

Strategi for det gode arbejdsliv

Kommunalbestyrelsen anerkender udfordringerne med at rekruttere og fastholde medarbejdere på især velfærdsområdet.

I regi af HMU er i 2023 igangsat et arbejde med rekruttering og fastholdelse. Fra 2024 afsættes 3,3 mio. kr. årligt til rekruttering og fastholdelse samt seniorordninger.

Pædagoguddannelsen starter i Tønder Kommune i september 2023. I den forbindelse er der afsat 1,9 mio. kr. til ekstra studiepladser på området, hvilket betyder, at nye pædagogstuderende fra Campus Tønder ikke indgår i institutionernes normering.

Ud over pædagoguddannelsen etableres merituddannelse til Pædagogisk Assistent (PAU) ligeledes på Campus Tønder. Til dette er der fra 2023 afsat 1,2 mio. kr. årligt, hvilket fastholdes i det kommende budget. Disse tiltag forventes at bidrage til at imødegå rekrutteringsudfordringen på pædagogområdet.

På plejecentre og i daginstitutioner er ansat unge i fritidsjob. Dette har til formål at skabe interesse for senere at uddanne sig inden for velfærdsområderne.

I samarbejde med SOSU-skolen udbydes et tillægsmodul målrettet tilflyttere fra Østeuropa.

Der er gennemført en analyse blandt personale i ældreplejen om deres arbejdssituation. Dette blandt andet med fokus på fra deltid til fuldtid. Analysens resultater skal bruges i det videre arbejde med arbejdsmiljøet og rekrutterings- og fastholdelsesinitiativer på området.

Disse tiltag forventes at bidrage til at imødegå rekrutteringsudfordringer på ældreområdet.

Investeringsoversigt – Økonomiudvalget

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Økonomiudvalget					
Basisanlæg	6,550		6,550	6,550	6,550
Anlægsbidrag Brand & Redning Sønderjylland	0,950	B/F	0,950	0,950	0,950
It investeringer og netforbindelse skoler	4,000	B/F	4,000	4,000	4,000
Planlægningsopgaver	1,500	B/F	1,500	1,500	1,500
Opgradering af busstoppesteder	0,100	B/F	0,100	0,100	0,100
Struktur og kapacitetsudvikling			1,140		
Ventilationsanlæg på Jobcentret			1,140		
Strategisk udvikling	16,112		23,020	14,020	61,520
Erhvervsudvikling	0,400	B/F	0,400	0,400	0,400
Zeppelin Tønder	2,120		2,120	2,120	2,120
Masterplan Tønderhallerne	3,392		5,500	5,500	10,000
Tilskud - etablering af museum for Hans J. Wegners Møbelkunst	0,500	B/F			
Foreningen Museum Wegner			3,000	6,000	6,000
Museum Sønderjylland - helhedsplan	8,000		7,000		
Tønnisgård - Dannet af Havet			5,000		
Foreningen Garnisons Museum Tønder	0,200				
Løgumkloster Højskole	1,000				
Løgumkloster Mølledam	0,500				
Ny strukturpulje					43,000
Økonomiudvalget i alt	22,662		30,710	20,570	68,070

B/F = Bevilget/frigivet i 2024

På Økonomiudvalgets område er der hovedsagelig afsat anlægsmidler til en række udviklingsprojekter.

Tønnisgård

Der er afsat 5,0 mio. kr. i 2025 til at støtte op om planerne for Tønnisgård samt en tilsvarende kommunegaranti, når den øvrige finansiering til projektet er på plads.

Foreningen Museum Wegner

Til fortsat udvikling af Museum Wegner projektet er afsat 500.000 kr. i 2024. Planerne for etablering af Museum Wegner støttes med 15,0 mio. kr. i budgetperioden til anlæg alt inklusiv, samt driftstilskud på 200.000 kr. fra 2027 og fremover.

Løgumkloster Højskole

Helhedsplan for udvidelse og renovering af Løgumkloster Højskole støttes med et anlægstilskud på 1,0 mio. kr. samt et tilsagn om kommunegaranti på 5,0 mio. kr., når den øvrige finansiering til projektet er på plads.

Helhedsplan Museum Sønderjylland

Helhedsplan for Museum Sønderjylland i Tønder by støttes med 20,0 mio. kr. i perioden 2023-2025.

Løgumkloster Mølledam

Løgumkloster Mølledam får yderligere et anlægstilskud på 500.000 kr. til færdiggørelse af projektet.

Ny strukturpulje

Til udmøntning af tiltag i forlængelse af analysetemaet ” **Struktur med fokus på Kvalitet, Økonomi og Bæredygtighed / Sammenhængskraft i hele Tønder Kommune**” afsættes en strukturpulje på 43,0 mio. kr. i 2027.

Udviklingsprojekter i øvrigt

Af øvrige igangværende udviklingsprojekter kan nævnes:

- * 0,4 mio. kr. årligt til erhvervsudvikling
- * 2,1 mio. kr. årligt til det igangværende projekt om et oplevelsescenter omkring Zeppelin Tønder
- * 3,4 mio. kr. til Masterplan Tønderhallerne. Derudover er der afsat 21,0 mio. kr. i perioden 2025-2027.

Teknik og Miljøudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Drift	181,9	160,1	169,9	167,1	164,2	161,4
Teknik og Ejendomme	166,8	148,1	157,5	154,9	152,2	149,6
Miljø og natur	16,3	17,9	17,8	17,6	17,4	17,2
Affaldshåndtering	2,8	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Jordforsyning	-4,0	-5,3	-5,4	-5,4	-5,4	-5,4
Anlæg (inkl. jordforsyning)	44,9	43,2	45,2	34,6	21,4	21,4
Teknik- og Miljøudvalget i alt	226,8	203,3	215,1	201,7	185,5	182,8

Generelt

Teknik- og Miljøudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 169,9 mio. kr. og et anlægsbudget på netto 45,2 mio. kr. Det væsentligste område er Teknik og Plan, som udgør ca. 93 % af den samlede driftsramme.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter på udvalgets område. Det drejer sig både om emner som Teknik- og Miljøudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
1 % rationale på driftsudbud	-0,300	-0,300	-0,300	-0,300
Tjenestebiler, Drift	-0,250	-0,250	-0,250	-0,250
Ejendomsservice	-0,201	-0,201	-0,201	-0,201
Tilpasning af rengøringsstandard efter Covid19	-1,500	-1,500	-1,500	-1,500
I alt	-2,251	-2,251	-2,251	-2,251

Udvidelsesforslag finansieret af udvalget

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Udvidelser				
Herreløse katte	0,100	0,100	0,100	0,100
Udvidelser i alt	0,100	0,100	0,100	0,100
Finansiering				
Herreløse katte - Finansiering	-0,100	-0,100	-0,100	-0,100
Finansiering i alt	-0,100	-0,100	-0,100	-0,100

Budgettemaer

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Udfasning af pesticidbehandling	1,900	1,900	1,900	1,900
I alt	1,900	1,900	1,900	1,900

Politiske forslag

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Pulje til vedligeholdelse af grønne arealer/sandaflejringer	0,250	0,250	0,250	0,250
Etablering og vedligeholdelse af "2030Skov"	0,125	0,125	0,125	0,125
I alt	0,375	0,375	0,375	0,375

Klima, Natur og Miljø

Kommunalbestyrelsen har fortsat fokus på at sikre en bæredygtig udvikling. Der er

- * afsat 1,9 mio. kr. til at udfase brugen af svært nedbrydelige plantebekæmpelsesmidler på offentlige arealer,
- * afsat 250.000 kr. årligt i en pulje til oprensning af sandaflejringer og vedligeholdelse af grønne arealer,
- * enighed om, at der årligt afsættes 125.000 kr. til etablering og vedligeholdelse af "2023Skov".

Ejendomsservice

I 2019 blev Ejendomsservice (FM) igangsat med et besparelspotentiale på 20.000 m² svarende til 8,0 mio. kr. årligt fra 2022. Potentialet er kun delvist udmøntet, men den politiske ambition om besparelsen er der fortsat. Der er godkendt en ny ejendomsstrategi i foråret 2023, som bl.a. sætter rammen for optimering af de kommunale kvadratmeter.

For at støtte op om en ny start er besparelseskrevet nedsat til 4,0 mio. kr. i 2024, 5,0 mio. kr. i 2025, 6,0 mio. kr. i 2026 og 7,0 mio. kr. i 2027. Fra 2028 er besparelseskrevet fastsat til de oprindelige 8,0 mio. kr.

Investeringsoversigt – Teknik og Miljøudvalget

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Teknik og Miljøudvalget					
Basisanlæg	21,350		21,350	21,350	21,350
Trafiksikkerhedspulje	3,000				
Cykelstipuljen	5,400				
Gaderenoveringspulje	2,000				
Renovering af broer	2,000				
Kloakrenovering følgearbejder	3,750				
Asfaltering af grusveje	0,200				
Sideudvidelse og vigepladser	1,000				
Pulje Miljø og Natur	1,000				
Revision af vandløbsregulativer	1,500				
Energioptimering	1,500				
Struktur og kapacitetsudvikling	21,379		10,700	0,000	0,000
Havnebyvej i kurven ved Langdalsvej	1,569				
Vejbelægning, venstresvingsbane Østre Havnebyvej	1,570				
Mølletofte, hævning af stibroer	1,300				
Renovering af fredede broer	12,700		10,700		
Digeforstærkning	4,240				
Strategisk udvikling	2,500		2,500	0,000	0,000
Ejendomsservice/FM	2,500		2,500		
Teknik og Miljøudvalget i alt	45,229		34,550	21,350	21,350

B/F = Bevilget/frigivet i 2024

Veje og trafik

Kommunalbestyrelsen ønsker fortsat fokus på bedre infrastruktur og trafiksikkerhed. I budget 2024 er der afsat

- * 1,6 mio. kr. til Havnebyvej i kurven ved Langdalsvej,
- * 1,6 mio. kr. til vejbelægning og venstresvingsbane Østre Havnebyvej,
- * 1,3 mio. kr. til Mølletofte, hævning af broer,
- * 12,7 mio. kr. i 2024 og 10,7 mio. kr. i 2025 til renovering af de to fredede broer ved Lægan og Møllehus,
- * 4,2 mio. kr. i 2024 til forstærkning af Ballum-Astrupdiget .

Socialudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Drift	589,0	614,5	635,7	635,8	634,5	630,8
Voksen/Social	213,9	207,4	218,5	215,7	213,8	212,3
Forebyggelse og anbringelse	132,9	138,7	142,6	141,5	140,2	138,8
Boligregnskab og statsref. enkeltsager	-28,0	-22,9	-28,2	-28,5	-28,7	-28,7
Førtidspens, tabt arbejdsfortj.,Indk.ovf.	270,2	291,3	302,8	307,1	309,1	308,4
Anlæg	0,6	3,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Socialudvalget i alt	589,6	617,4	637,7	637,8	636,5	632,8

Generelt

Socialudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 635,7 mio. kr. og et anlægsbudget på netto 2,0 mio. kr. De væsentligste områder er det specialiserede socialområde som omfatter Voksen/Social samt Forebyggelse og anbringelse – samlet set 361,1 mio. kr.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering af midler til en række områder og nye projekter. Det drejer sig både om emner som Socialudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Foranstaltning - Visitation/opgaver	-0,500	-0,500	-0,500	-0,500
Det specialiserede social område - Takster	-0,210	-0,210	-0,210	-0,210
Omlægning af økonomi på elevområdet	-0,450	-0,450	-0,450	-0,450
Rehabiliterende effekt - Mestring	-0,294	-0,294	-0,294	-0,294
Kørselsgodtg. og køretid erstattet af virtuelle møder (genbesøg)	-0,064	-0,064	-0,064	-0,064
I alt	-1,518	-1,518	-1,518	-1,518

Politiske forslag

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Løft i fællesskab for børn kan blomstre	0,635	0,615	0,605	0,605
I alt	0,635	0,615	0,605	0,605

Budgettemaer

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Mental sundhed	1,500	1,500	1,500	1,500
I alt	1,500	1,500	1,500	1,500

Sundhed

Der er enighed om at fremme det forebyggende arbejde i forhold til børn og unges sundhed og trivsel. Dette understøttes fra 2024 med midler til følgende på børn- og ungeområdet:

- * Mental sundhed til børn og unge (1,5 mio. kr. årligt). Pengene understøtter strategi for mental sundhed for børn og unge.
- * Forankring og udvidelse af trivselsprojektet "Når Børn Blomstrer" (Samlet 2,5 mio. kr. i en periode på 4 år)

Investeringsoversigt – Socialudvalget

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Struktur og kapacitetsudvikling	2,000		2,000	2,000	2,000
Renoveringsplan Handicap Løgumgård/øvrige inst.	1,000	F5	1,000	1,000	1,000
Renoveringspulje til værksteder § 103/104	1,000	F5	1,000	1,000	1,000
Socialudvalget i alt	2,000		2,000	2,000	2,000

Sundhedsudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Drift	613,7	629,4	635,9	634,9	634,1	632,3
Sundhed	40,9	44,0	32,2	31,6	31,0	30,5
Pleje og omsorg	398,5	408,3	426,4	424,3	422,7	421,5
Aktivitetsbestemt medfinansiering	179,9	181,8	182,3	183,9	185,2	185,2
Pleje og omsorg, udenfor serv.ram.	-5,5	-4,6	-4,9	-4,9	-4,9	-4,9
Anlæg	1,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Sundhedsudvalget i alt	615,4	630,0	636,4	635,4	634,6	632,8

Generelt

Sundhedsudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 635,9 mio. kr. De væsentligste områder er Pleje og Omsorg for ældre for 426,4 mio. kr. samt Aktivitetsbestemt medfinansiering (betaling for sygehusbehandling) med 182,3 mio. kr.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter på udvalgets område. Det drejer sig både om emner som Sundhedsudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Omlægning af økonomi på elevområdet	-2,321	-2,321	-2,321	-2,321
Kørselsgodtgørelse og køretid erstattet af virtuelle møder (genbesøg)	-0,073	-0,073	-0,073	-0,073
Rammebesparelse på det administrative område	-0,062	-0,062	-0,062	-0,062
I alt	-2,456	-2,456	-2,456	-2,456

Udvidelser finansieret af udvalget

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Udvidelser				
Handleplan for tobaksindsatser	0,392	0,392	0,342	0,342
Analyse og implementering af ny velfærdsboligstrategi	0,087	0,087	0,137	0,137
Udvidelser i alt	0,479	0,479	0,479	0,479
Finansiering				
Finansiering inden for udvalgets område	-0,479	-0,479	-0,479	-0,479
Finansiering i alt	-0,479	-0,479	-0,479	-0,479

Budgettemaer

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Forebyggende sundhedsfremme	1,500	1,500	1,500	1,500
I alt	1,500	1,500	1,500	1,500

Sundhed

Der er enighed om at fremme de forebyggende sundhedsindsatser. I 2024 er følgende indsatser prioriteret:

- * Handleplan for tobaksindsatser (392.000 kr.)
- * Forebyggende sundhedsindsats (1,5 mio. kr.) vedr.:
 - Mentale udfordringer som stress eller depression
 - Rygsygdom
 - Moderat eller svær overvægt

Investeringsoversigt – Sundhedsudvalget

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Basisanlæg	0,500		0,500	0,500	0,500
Udskiftning maskinel i Pleje & Omsorg og Sundhed	0,500	B/F	0,500	0,500	0,500
Sundhedsudvalget i alt	0,500		0,500	0,500	0,500

B/F = Bevilget/frigivet i 2024

Kultur- og Fritidsudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Drift	57,5	58,4	59,3	58,7	58,1	57,5
Kultur	26,6	27,7	28,1	27,8	27,5	27,2
Fritid og idræt	30,8	30,7	31,2	30,9	30,6	30,3
Anlæg	6,2	10,9	8,4	8,3	4,7	4,7
Kultur- og Fritidsudvalget i alt	63,6	69,3	67,7	66,9	62,8	62,2

Generelt

Kultur- og Fritidsudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 59,3 mio. kr. og et anlægsbudget på netto 8,4 mio. kr.

Kulturområdet omfatter biblioteker, teatre, museer, kulturskole m.v. Fritid og Idræt omfatter idræts- og fritids-faciliteter og folkeoplysning.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter på udvalgets område. Det drejer sig både om emner som Kultur- og Fritidsudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Interreg-projektet "KursKultur"	-0,020	-0,020	-0,020	-0,020
Kunstnerhuset, Skærbæk	-0,070	-0,070	-0,070	-0,070
Toftlund Biograf - Materiel	-0,013	-0,013	-0,013	-0,013
Venskabsbysamarbejde	-0,038	-0,038	-0,038	-0,038
Foreningskonsulent	-0,055	-0,055	-0,055	-0,055
Drift af idrætshaller	-0,100	-0,100	-0,100	-0,100
Kørselsgodtgørelse og køretid erstattet af virtuelle møder (genbesøg)	-0,019	-0,019	-0,019	-0,019
I alt	-0,315	-0,315	-0,315	-0,315

Budgettemaer

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Den Vstdanske Filmpulje	0,075	0,075	0,075	0,075
Medlemskab, Bevæg Dig For Livet (BDFL)	0,300	0,300	0,300	0,300
I alt	0,375	0,375	0,375	0,375

Den aktive borger

Budgetaftalen har fortsat fokus på at bevare og styrke sundheden for borgerne, herunder

- * afsættes 300.000 kr. til at fortsætte indsatsen under "Bevæg Dig For Livet"

Investeringsoversigt – Kultur- og Fritidsudvalget

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Basisanlæg	4,700		4,700	4,700	4,700
Halrenoveringspulje	3,000	F5	3,000	3,000	3,000
Tekniske installationer svømmehaller	1,000	B/F	1,000	1,000	1,000
Museum Sønderjylland	0,700	B/F	0,700	0,700	0,700
Struktur og kapacitetsudvikling	0,000		3,556	0,000	0,000
Udskiftning græstæppe på kunstbane Løgumkloster			3,556		
Strategisk udvikling	3,707		0,000	0,000	0,000
Bachmanns Vandmølle	1,405				
Kunstmuseum Tønder - anlægstilskud	2,302				
Kultur og Fritidsudvalget i alt	8,407		8,256	4,700	4,700

B/F = Bevilget/frigivet i 2024

Arbejdsmarkedsudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Drift	389,4	387,3	403,3	406,8	413,1	413,7
Arbejdsmarkedsområdets serviceudg.	27,7	28,6	28,6	28,2	27,9	27,6
Kontante ydelser, indkomstoverførsler	321,5	322,9	337,9	341,8	348,4	349,2
Driftsudgifter til aktivering, indk.ov.f.	40,2	35,8	36,8	36,8	36,9	36,9
Anlæg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Arbejdsmarkedsudvalget i alt	389,4	387,3	403,3	406,8	413,1	413,7

Generelt

Arbejdsmarkedsudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 403,3 mio. kr. Langt det største budgetområde er kontante ydelser på 337,9 mio. kr.

Udvalget varetager opgaver i forhold til administration og udbetaling af sygedagpenge, kontanthjælp, arbejdsløshedsdagpenge m.v. Herudover er der beskæftigelsesrettede tilbud og opgaver.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter på udvalgets område. Det drejer sig både om emner som Arbejdsmarkedsudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projektnavn	2024	2025	2026	2027
Vakante lønmidler i Ungdommens Uddannelsesvejledning	-0,114	-0,114	-0,114	-0,114
Reduktion af de offentlige løntilskudsstillinger	-0,031	-0,031	-0,031	-0,031
I alt	-0,145	-0,145	-0,145	-0,145

Børn- og Skoleudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Drift	517,1	497,5	510,8	500,4	490,4	480,9
Uddannelse	361,4	347,3	353,4	346,7	340,1	332,8
Dagtilbud	155,7	150,3	157,4	153,7	150,2	148,2
Anlæg	15,2	14,7	11,9	7,0	0,4	0,4
Børn- og Skoleudvalget i alt	532,3	512,3	522,7	507,4	490,8	481,3

Generelt

Børn- og Skoleudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområder med en samlet driftsudgift på netto 510,8 mio. kr. og et anlægsbudget på netto 11,9 mio. kr. i 2024. Uddannelse udgør ca. 69 % af driftsbudgettet, mens dagtilbud udgør ca. 31 %.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter på udvalgets område. Det drejer sig både om emner som Børn- og Skoleudvalget har rejst samt emner som er fremkommet i løbet af den politiske budgetproces.

Reduktioner

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Tilpasning af tildeling pr. elev	-1,754	-1,754	-1,754	-1,754
Tilpasning af tildeling dagtilbudsområdet	-0,567	-0,567	-0,567	-0,567
Justering af tildeling hos dagplejen	-0,250	-0,250	-0,250	-0,250
Kørselsgodtgørelse og køretid erstattet af virtuelle møder (genbesøg)	-0,130	-0,130	-0,130	-0,130
I alt	-2,701	-2,701	-2,701	-2,701

Politiske forslag

Projekt navn	2024	2025	2026	2027
Elevtildeling, materialer (hjemkundskab, øvrig materiale)	0,500	0,500	0,500	0,500
I alt	0,500	0,500	0,500	0,500

Dagtilbud og folkeskole

Skoleområdet får tildelt midler efter antal elever indskrevet i skolerne. I indeværende år har skolerne fået tildelt yderligere 2,1 mio. kr. som konsekvens af, at antallet af 6-16 årige er steget med 77 børn, hvilket primært skyldes en positiv tilflytning.

Skoleområdet er ved det seneste budget tildelt midler til særlig indsats på ordblindeområdet.

Fra 2024 øges elevtildelingen på skolerne med 500.000 kr. til materialer (hjemkundskab, øvrige materialer). Børn- og Skoleudvalget skal frem til næste budgetlægning vurdere, hvordan der fortsat kan være et tilbud om lejrskole på Madlejrskolen i Højer.

For de 0-6 årige ses en nedgang i antallet af børn, hvilket med baggrund i fødselstallene forventes at fortsætte de kommende år. For de 0-6 årige er tildelingen af ressourcer tilsvarende blevet reduceret. Det faldende børnetal forventes ikke at medføre personalereduktioner, da området i forvejen er presset på rekrutteringsudfordringen. Dog er der en særlig opmærksomhed omkring Dagplejen.

For at imødegå rekrutteringsudfordringen er der arbejdet med en rekrutteringsstrategi med pædagoguddannelse og merituddannelse til Pædagogisk Assistent (PAU) på Campus Tønder.

For at fastholde og udvikle pædagogisk kvalitet arbejdes der løbende med kompetenceudvikling, herunder diplommoduler til alle pædagoger som gennemføres i Tønder.

I daginstitutionerne tilstræbes fortsat en normeringsfordeling med 70 % pædagoger, 8 % pædagogiske assistenter og 22 % pædagogmedhjælpere. Yderligere er der afsat ressourcer til forberedelsestid til pædagoger.

Investeringsoversigt – Børn- og Skoleudvalget

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Basisanlæg	0,400		0,400	0,400	0,400
Legepladser pulje til renovering	0,400	B/F	0,400	0,400	0,400
Struktur og kapacitetsudvikling	11,470		6,600	0,000	0,000
Renoveringspulje Skoler og Ungdomsskolen	8,370		3,500		
Renoveringspulje Dagtilbud	3,100		3,100		
Børn- og Skoleudvalget i alt	11,870		7,000	0,400	0,400

B/F=Bevilget/frigivet i 2024

Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget

I 2024-priser	Regnskab 2022	Budget 2023	Budget 2024	Overslagsår 2025	Overslagsår 2026	Overslagsår 2027
Drift	2,2	2,0	1,4	1,3	1,3	1,3
Bosætning og Landdistrikter	2,2	2,0	1,4	1,3	1,3	1,3
Anlæg	3,3	17,0	17,6	20,4	52,4	7,5
Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalg i alt	5,5	18,9	19,0	21,7	53,7	8,8

Generelt

Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget har budgetansvaret for ovennævnte politikområde med en samlet driftsudgift på netto 1,4 mio. kr. og et anlægsbudget på netto 17,6 mio. kr. i 2024.

I overslagsårene er der afsat ca. 80,0 mio. kr. til anlæg på området.

Nye tiltag/ændringer i budgetgrundlag

I budgettet er der sket omprioritering og afsat midler til en række områder og nye projekter. Klima, Vækst- og Udvikling er et nyetableret udvalg og der er ikke sket ændringer på udvalgets område.

Investeringsoversigt – Klima-, Vækst- og Udvikling

I mio. kr.	Budget 2024	Bevilget/ Frigivet 2024	Over- slagsår 2025	Over- slagsår 2026	Over- slagsår 2027
Basisanlæg	6,500		6,500	6,500	6,500
Bygningsfornyelse og skimmelsvamp	2,000	B/F	2,000	2,000	2,000
Landsbypulje til understøttelse af LUP	0,500	B/F	0,500	0,500	0,500
Landsbyfornyelse 2024-2027	4,000	B/F	4,000	4,000	4,000
Strategisk udvikling	11,105		13,893	45,893	1,000
Byudviklingsplaner	1,000	B/F	0,800	0,300	
Udviklingsplan Toftlund	7,000		10,000	42,500	
Udviklingsplan Rønmø	1,012		1,000	1,000	1,000
Tønder Byfornyelsespulje 2023-2026	2,093	B/F	2,093	2,093	
Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget i alt	17,605		20,393	52,393	7,500

B/F=Bevilget/frigivet i 2024

Toftlund Udviklingsplan

I budgetforliget var der enighed om at afsætte yderligere 20,0 mio. kr. i 2026 til Udviklingsplan Toftlund til ny- og ombygning af Toftlundhallerne, således at der samlet investeres 80,0 mio. kr. i området.

BILAG

Bevillingsregler

Med vedtagelsen af budgettet for 2024 og disse bevillingsregler har Kommunalbestyrelsen givet Økonomiudvalget og de stående udvalg bemyndigelse til at afholde udgifter og oppebære indtægter i overensstemmelse med de beløbs- og indholdsmæssige vilkår, der er knyttet til bevillingerne.

Alene Kommunalbestyrelsen kan meddele en bevilling.

Foranstaltninger påbudt ved lov eller bindende retsforskrift, kan dog iværksættes uden Kommunalbestyrelsens forudgående bevilling, men bevilling skal da indhentes snarest muligt.

Driftsbevillinger

Driftsbudgettet omfatter hovedkonti 0-6 (dranst 1 og 2) og er opdelt i 28 bevillingsniveauer/politikområder.

10 Økonomiudvalget	
11	Erhverv
12	Beredskab
13	Administration
15	Borgerservice, Indkomstoverførsler
16	Centrale puljer
19	Centrale puljer, Indkomstoverførsler
20	Befordring
22	Centrale puljer Udenfor service
20 Teknik- og Miljøudvalget	
21	Teknik og Ejendomme
22	Miljø og natur
23	Affaldshåndtering
24	Jordforsyning
30 Socialudvalget	
31	Voksen/Social
33	Førtidspension, tabt arbejdsfortj., Indko
36	Boligregnskab og statsref. enkeltsager
37	Forebyggelse og anbringelse

40 Sundhedsudvalget	
41	Sundhed
42	Pleje og omsorg
44	Aktivitetsbestemt medfinansiering
45	Pleje og omsorg, udenfor servicerammen
50 Kultur- og Fritidsudvalget	
51	Kultur
52	Fritid og idræt
60 Arbejdsmarkedsudvalget	
61	Kontante ydelser, Indkomstoverførsler
62	Arbejdsmarkedsrådets serviceudgifter
63	Driftsudgifter til aktivering, Indkomstoverførsler
70 Børn- og Skoleudvalget	
71	Uddannelse
72	Dagtilbud
80 Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget	
81	Bosætning og Landdistrikter

Driftsbevillingerne er etårige og bortfalder ved regnskabsårets afslutning.

Anlægsbevillinger

Anlægsbevillinger omfatter anlægsudgifter og -indtægter under hovedkonti 0 og 2-6 (dranst 3), samt udlån og låneoptagelse på hovedkonto 8.

Anlægsbevillinger knytter sig til det enkelte anlægsprojekt og gælder indtil anlægsprojektet er afsluttet.

Beløb, som Kommunalbestyrelsen har vedtaget at stille til rådighed for anlægsarbejder, er opført i Investeringsoversigten og benævnes rådighedsbeløb.

Rådighedsbeløbene er ét-årige og bortfalder ved regnskabsårets afslutning. Rådighedsbeløb har alene en finansiel funktion.

De afsatte rådighedsbeløb i Investeringsoversigten er opdelt på **3 anlægstyper**:

1. **Basisanlæg** som dækker dels en række **vedligeholdelses opgaver** omkring IT struktur, energioptimering af bygninger, legepladser, haller, svømmehaller m.v. og dels en række **rammepuljer** som sikrer finansiering af projekter til eksempelvis cykelstier, trafikikkerhed, gaderenovering, planlægning, landsbyfornyelse, miljø og natur m.v.
2. **Struktur og kapacitetsudvikling** som er rådighedsbeløb til konkrete anlægsprojekter omkring udvikling af kapitalapparatet - forstået som projekter som af størrelse og karakter ikke kan afholdes inden for rammen til basisanlæg. Det kan også være investeringsbehov, afledt af analyser som skal udmøntes i ændringer af kapacitet. Dette vil typisk være et område hvor anlægsbudgettet varierer fra år til år afhængig af de konkrete projekter.
3. **Strategiske udviklingsprojekter** som er rådighedsbeløb til fyrtårnsprojekter, byfornyelse- og byudviklingsprojekter. Det kan også være projekter som understøtter fondsfinansierede projekter og anlæg som understøtter konkrete udviklingsstrategier. Også budgettet på dette område vil svinge fra år til år afhængig af de konkrete projekter. Mange af disse projekter vil typisk starte med afsættelse af beløb af "overslagsagtig" karakter som over tid konkretiseres både i forhold til indhold og nødvendige anlægsmidler.

Rådighedsbeløb afsat til basisanlæg gives som en fast årlig rammebevilling på udvalgsniveau.

Forslag til fordeling af rammebevilling for budgetåret sker i fagudvalgene og beskrivelsen heraf indgår som grundlag for budgettet, således at en samlet Kommunalbestyrelse kan se hvad der konkret forventes gennemført i det kommende budgetår.

Fagudvalgene kan inden for rammebevillingen ændre disponeringen af de afsatte rådighedsbeløb til basisanlæg uden på forhånd at indhente en tillægsbevilling fra Kommunalbestyrelsen

Afholdelse af anlægsudgifter forudsætter, at Kommunalbestyrelsen har meddelt en anlægsbevilling til det enkelte anlægsprojekt, samt at der er frigivet et rådighedsbeløb.

Efter indstilling fra Økonomiudvalget er følgende undtaget fra disse regler:

1. På investeringsoversigten fremgår forhåndsprioriterede anlæg samt igangsatte anlæg. Nogle af disse anlægsinvesteringer er flerårige og allerede bevilget. For anlæg, som er bevilget i et tidligere budgetår frigives rådighedsbeløbet automatisk ved budgettets vedtagelse benævnt "B/F".

Der frigives i alt **19,643** mio. kr., jfr. Investeringsoversigten 2024-2027.

2. En del af anlægsinvesteringerne forudsætter, at der arbejdes med projektering, planlægning, rådgivning, prisfastsættelse m.v., for at kunne udarbejde det konkrete og gennemarbejdede forslag til politisk behandling. Disse anlægsinvesteringer er markeret med "F5" i investeringsoversigten, og der meddeles anlægsbevilling og frigives rådighedsbeløb, svarende til 5 % af den samlede anlægssum ved budgettets vedtagelse.

Samlet meddeles 5 % anlægsbevilling og frigivelse for **0,250** mio. kr.

Derudover frigives rådighedsbeløbene vedrørende Jordforsyningen.

Finansielle konti

Økonomiudvalget har bevillingsniveauer under hovedkonto 7, Renter, tilskud, udligning og skatter samt hovedkonto 8, Balanceforskydninger:

- 01. Skatter
- 02. Generelle tilskud m.v.
- 03. Renter
- 04. Likvide aktiver
- 05. Optagne lån
- 06. Afdrag på lån
- 07. Øvrige Finansforskydninger
- 08. Aktiver og forpligtelser
- 13. Rente - Ældreboliger
- 15. Optagne lån – Ældreboliger
- 16. Afdrag på lån – Ældreboliger

Tillægsbevillinger

Regeringens sanktionsregler betyder, at merforbrug i budgetåret kan resultere i væsentlige fradrag i bloktilskuddet året efter.

Som udgangspunkt gives der ikke tillægsbevillinger til serviceområder finansieret af kassebeholdningen.

Hvis der opstår behov for ekstra ressourcer på et område, skal der stilles forslag til finansiering inden for områdets bevillingsramme.

Tillægsbevillinger til indkomstoverførsler og områder uden for servicerammen gives som udgangspunkt ikke, medmindre de kan finansieres af reguleringer af budgetgaranti, beskæftigelsestilskud eller anden regulering.

Økonomiudvalget er bemyndiget til at meddele tillægsbevillinger i tilfælde, hvor beløb fra en drifts- eller anlægsbevilling ønskes overført til en anden drifts- eller anlægsbevilling, det vil sige, hvor en bevilling giver netto 0 kr.

Det forudsættes, at Økonomiudvalgets omdisponering af midlerne træffes efter indstilling fra de berørte udvalg.

Bemyndigelsen gælder ikke tillægsbevillingsbehov opstået på konto 7 og 8.

Budgetomplaceringer

Aftaleholdere og Fagchefer har, inden for de efterfølgende beskrevne kriterier, bemyndigelse til at foretage budgetomplaceringer inden for de enkelte driftsbevillinger/politikområder.

Budgetomplacering er en forhøjelse og tilsvarende nedskrivelse af to eller flere budgetposter inden for samme bevilling.

Ønske om budgetomplaceringer mellem kontoområder inden for Aftaleenhedens/institutionens budgetramme godkendes af den stedlige leder.

Budgetomplacering mellem Aftaleenheder/afdelinger, men inden for det enkelte bevillingsområde /politikområde skal godkendes af pågældende fagchef.

Budgetomplaceringer i konflikt med de i budgettet indarbejdede materielle forudsætninger skal altid godkendes af Kommunalbestyrelsen.

Overførsel af bevilling til efterfølgende år

Vedrørende regnskabsafklæggelse henvises til Tønder Kommunes økonomiske principper.

Drifts- og rådighedsbeløb bortfalder ved regnskabsårets udgang, og kan ikke uden Kommunalbestyrelsens godkendelse overføres til det efterfølgende regnskabsår.

Overførsel søges i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Opsparing/lån – Serviceramme (Drift)

Garantioverførsler: Kontraktområder

Kontraktområder er karakteriseret som institutioner og administrative driftsområder.

Mindre- og merforbrug mellem 0-2 % overføres fuldt ud.

Opgørelse sker ultimo januar på institutions- og afdelingsniveau – også benævnt "kontraktområder". Mindre- og merforbrug mellem 0-2 % godkendes i Økonomiudvalget/Kommunalbestyrelsen i februar måned og indberettes umiddelbart herefter i økonomisystemet.

Mindreforbrug over 2 % overføres ikke, men kan undtagelsesvist behandles sammen med "øvrige overførsler".

Undtagelsesvist kan der gives dispensation fra regler for garantioverførsler. En ansøgning imødekommes hvis der

- * har været væsentlige ændrede forhold i budgetåret i forhold til budgetforudsætningerne,
- * er en tidsforskydning i betalingerne, således at betalinger for allerede foretagne dispositioner først sker i det efterfølgende budgetår.
- * Ansøgningsfrist udmeldes i "Økonomiske procedurer".

Hvis en institution har et konkret ønske om opsparing til en fysisk ting – bus, udskiftning af inventar og lignende er processen således:

- * Ansøgning fremsendes via fagchefen.
- * Udvidelsesforslag, drift eller anlæg, udarbejdes til budgetlægningen.
- * Her beskrives formål, omfang, forventet anskaffelsestidspunkt og institutionens egenfinansiering.
- * Forslaget indgår i den politiske prioritering i budgetfasen på linje med øvrige forslag.

Merforbrug overføres fuldt ud. Redegørelse for afviklingsplan over maksimalt 3 år skal fremsendes af den relevante fagchef inden Direktionens behandling af det samlede oplæg.

Opgørelse sker ultimo januar på institutions- og afdelingsniveau – også benævnt "kontraktområder".

Øvrige overførsler: puljer, projekter og fællesområder

Inden den politiske behandling i Økonomiudvalg og Kommunalbestyrelse om overførsel af uforbrugte driftsmidler behandler Direktionen et samlet oplæg med udgangspunkt i en opgørelse på fagchefniveau.

Fra et helhedsperspektiv vurderer Direktionen, om der er behov for hjælp til områder med merforbrug fra områder med mindreforbrug. Generelt vil Direktionens vurdering af det samlede oplæg primært ske med udgangspunkt i begrundelse for tidsmæssig forskydning og en samlet vurdering af service-rammen.

Puljer og projekter:

Midler som er afsat til konkrete igangværende indsatser og projekter, hvor der kan være tale om tidsmæssig forskydning.

Som udgangspunkt overføres mer-/mindreforbrug fuldt ud fra:

- * tilskud og puljemidler fra eksterne parter,
- * konkrete politiske beslutninger og indsatser i øvrigt,
- * barselpulje,
- * resultat fra bruger/takstfinansierede områder som f.eks. skadedyrsbekæmpelse,
- * driftsresultat fra Asyl Syd

Mer-/mindreforbrug fra forsikringspulje og vintervedligeholdelse reguleres via kassen.

Fællesområder:

For eventuelt øvrige uforbrugte driftsmidler, som ønskes overført, skal Fagchefen fremsende redegørelse med detaljeret beskrivelse af formål og tidshorison, for anvendelse af de overførte midler.

Uden for servicerammen (Drift)

Uforbrugte midler fra aktivitetsbestemt medfinansiering overføres til eventuelt kommende efterregulering. Statsrefusion vedrørende særligt dyre enkeltsager indgår i opgørelse af overførselsadgang for servicerammen.

Indkomstoverførsler (Drift)

Overførsel til samlet pulje til eventuel kommende efterregulering.

Anlægsbevillinger

Anlæg omhandler selvstændige sager/projekter, hvor der som udgangspunkt er 100 % overførselsadgang af alle frigivne ikke forbrugte rådighedsbeløb mellem budgetår.

Det betyder som udgangspunkt

- * at alle frigivne ikke forbrugte rådighedsbeløb fra igangværende sager/projekter overføres,
- * at uforbrugte midler fra anlægspuljer (ikke konkrete projekter) som udgangspunkt ikke overføres, med mindre det kan begrundes i en uforudset tidsmæssig forskydning,
- * at overførte midler indgår i revurdering af de samlede anlægsaktiviteter inden budgetlægningen for det kommende budgetår.

Afsluttede anlægsprojekter med en bevilling på sammenlagt brutto 2 mio. kr. eller derover, skal ved regnskabsårets afslutning særskilt forelægges Kommunalbestyrelsen til godkendelse.

Afsluttede anlægsprojekter på under 2 mio. kr. brutto, såvel som ikke afsluttede anlægsprojekter, indgår i oversigter til regnskabsmaterialet og skal ligeledes godkendes af Kommunalbestyrelsen.

Regnskaber og tilhørende revisionsberetninger for selvejende institutioner m.v. forelægges alene for vedkommende fagudvalg.

Netto- / bruttobevillingsprincip

Bevillingsbindingen er fastlagt til de i bevillingsoversigten anførte nettobeløb på alle driftsområder (hovedkonto 0 og 2-6).

Fagudvalgene har derfor mulighed for at afholde flere udgifter end forudsat i budgettet, når merudgiften modsvares af en tilsvarende merindtægt. Ved væsentlige ændringer, der ikke er forudsat i bemærkninger til budgettet, skal sagen forelægges Kommunalbestyrelsen til godkendelse - inden iværksættelse af tiltag.

Bevillingerne vedr. de finansielle poster på hovedkonto 7 og 8 afgives som bruttobevillinger.

Fastsættelse af betaling fra borgerne for ydelser fra kommunale forsyningsvirksomheder, for benyttelse af sociale institutioner og ordninger samt skolefritidsordninger m.v. skal altid godkendes af Kommunalbestyrelsen.

Ændringer i bevillinger indberettes efter bruttoposteringsprincippet (udgifter/indtægter).

Kompetencer i økonomistyringen

Økonomiudvalget påser på Kommunalbestyrelsens vegne, at bevillingerne ikke overskrides.

Fagudvalgene er ansvarlige for overholdelse af nettobevillingerne og påser, at budgetbeløb på de enkelte politikområder ikke overskrides.

Forvaltningerne administrerer på udvalgenes vegne i overensstemmelse med budgettets forudsætninger og rammer, som disse er specificeret i budgettet og uddybet i budgetbemærkningerne.

Kontraktområder, Institutioner og afdelinger er ansvarlige for overholdelse af enhedens budgetramme. Institutionsledere/Aftaleholdere kan nedlægge, ændre og oprette stillinger, så længe det sker indenfor institutionens lønsum. I tilfælde hvor der i love, regler og overenskomster er krav til personalets faglige uddannelse, er det institutionslederens ansvar, at disse bliver overholdt.

Økonomi og Løn skal altid inddrages i sager med økonomisk indhold inden fremsendelse til fagudvalget.

Budgetforudsætninger

Forudsætninger

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Statsgaranti - CPR folketal pr. 1/1		36.878	36.741	36.381	36.225	36.088
2023 = Faktisk CPR folketal						
2024 statsgaranti. Følgende år er prognose fra Danmarks Statistik						
Eget skøn - CPR Folketal		36.878	36.607	36.382	36.230	36.020
2023 = Faktisk CPR folketal. Øvrige er egne tal (COWI)						
<u>Indkomstskatter</u>						
Udskrivningsprocent			25,3	25,3	25,3	25,3
Udskrivningsprocent eget skøn			25,3	25,3	25,3	25,3
Statsgaranteret udskrivningsgrundlag		6.360.411	6.712.787			
KL's skøn over udskrivningsgrundlag		5.805.754	7.101.133			
<u>Selskabsskatter</u>						
Selskabsskatter			-30.909			
Udligning af selskabsskatter			-29.244			
<u>Grundskyld</u>						
Grundskyldspromille			10,80	10,8	10,8	10,8
Grundskyldspromille, Produktionsjord (landbrug m.v.)			6,44	6,44	6,44	6,44
Statsgaranteret grundværdi						
Øvrige ejendomme		3.171.082	6.988.796			
Produktionsjord (landbrug m.v.)		3.660.490	3.801.553			
Egne estimerede grundværdier						
Øvrige ejendomme			3.769.281			
Produktionsjord (landbrug m.v.)			3.720.509			
<u>Dækningsafgift</u>						
Ifølge ny lov om ejendomsskat, skal dækningsafgift for offentlige ejendomme svare til det beløb, der blev opkrævet for 2023.			699	699	699	699
Udligning af dækningsafgift for off. ejendomme			-492			
<u>Vækstprocenter (KL's skøn)</u>						
	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025	2025-2026	2026-2027
Udskrivningsgrundlag	5,4	3,1	4,4	4,9	5,1	5,0
KL's skøn for vækst, selskabsskatter			39,8	-9,4	-1,3	-1
<u>Bidrag til regioner</u>						
Betaling til regioner, udviklingsbidrag			122			

Skatter

Statsgaranteret

SKATTER	2024	2025	2026	2027
Provenu af indkomstskatter				
Udskrivningsgrundlag Statsgaranti	6.712.787	7.373.897	7.680.510	7.994.125
Provenu (1.000)	-1.698.335	-1.865.596	-1.943.169	-2.022.514
Medfinansiering af skrå skatteloft	1.059	1.078	1.106	1.134
Samlet provenu (1.000)	-1.697.276	-1.864.518	-1.942.063	-2.021.380
Provenu af selskabsskatter				
Provenu af selskabsskatter	-30.909	-31.939	-31.087	-30.891
Samlet provenu (1.000)	-30.909	-31.939	-31.087	-30.891
Afregning af Dødsboskat og Forskerskat				
Afregning af Dødsboskat	-4.595	-753		
Forskerskat	-285			
Samlet provenu (1.000)	-4.880	-753	0	0
Provenu af grundskyld, statsgaranteret				
Grundværdier				
Øvrige ejendomme	6.988.796	6.778.426	6.609.722	6.685.741
Produktionsjord (landbrug m.v.)	3.801.553	3.793.323	3.581.056	3.577.329
Provenu for øvrige ejendomme	-75.479	-73.207	-71.385	-72.206
Provenu for produktionsjord (landbrug m.v.)	-24.482	-24.429	-23.062	-23.038
Provenu (1.000)	-99.961	-97.636	-94.447	-95.244
Provenu af dækningsafgift				
Provenu for dækningsafgift af grundværdi	-699	-699	-699	-699
Provenu (1.000)	-699	-699	-699	-699
Samlet provenu (1.000)	-1.833.725	-1.995.545	-2.068.296	-2.148.213

Generelle tilskud

GENERELLE TILSKUD, statsgaranteret	2024	2025	2026	2027
7.80 Udligning og generelle tilskud				
Kommunal udligning				
Udligning af beskatningsgrundlag	-229.056	-178.900	-186.772	-195.985
Tillæg for kommuner med lavt beskatningsgrundlag	-19.416	-3.721	-4.159	-4.782
Finansieringsandel af tillæg vedr. beskatningsgrundlag	-5.652	-5.511	-6.136	-6.291
Korr. vedr. overudligning	1.932	1.736	1.985	1.987
Udligning af udgiftsbehov	-259.788	-276.829	-293.529	-310.702
Tillæg for kommuner med højt udgiftsniveau	-5.592	-5.953	-6.312	-6.682
Finansieringsandel af tillæg vedr. udgiftsbehov	1.440	1.519	1.595	1.676
Særlig kompensation	7.368	7.368	7.368	7.368
Statstilskud				
Statstilskud	-467.860	-470.959	-509.186	-539.149
Statstilskud betinget vedr. service	-18.504	-18.370	-18.242	-18.119
Statstilskud betinget vedr. anlæg	-6.168	-6.123	-6.081	-6.040
Udligning af selskabsskat	-29.244	-21.760	-20.983	-20.618
Udligning af dækningsafgift for. offentlige ejendomme	-468	-463	-459	-455
I ALT	-1.031.008	-977.966	-1.040.911	-1.097.792
7.81 Udligning og tilskud vedrørende udlændinge				
Udligning vedrørende udlændinge	2.916	2.897	2.874	2.847
I ALT	2.916	2.897	2.874	2.847
7.82 Kommunale bidrag til regioner				
Betaling til regioner, udviklingsbidrag	4.482	4.634	4.817	5.010
I ALT	4.482	4.634	4.817	5.010
7.86 Særlige tilskud				
Tilskud til bedre dagtilbud	-3.264	-3.408	-3.558	-3.714
Statstilskud vedr. generelt løft af ældreplejen	-6.770	-7.067	-7.378	-7.703
Tilskud til styrket kvalitet i ældreplejen	-9.072	-9.470	-9.887	-10.322
Tilskud til en værdig ældrepleje	-9.504	-9.922	-10.359	-10.815
Pulje til bekæmpelse af ensomhed	-900	-940	-981	-1.024
Kompensation vedr. nettotab sfa. ændring i dækningsafgiften	-4.464	-4.464	-4.464	-4.464
Tilskud til udsatte yder- og ø-kommuner	-51.816	-54.096	-56.476	-58.961
Tilskud til grænsenære kommuner	-9.876	-10.311	-10.764	-11.238
Tilskud til vanskeligt stillede kommuner	-16.464	0	0	0
Tilskud til kommuner med vanskelige økonomiske vilkår	-14.880	-14.000	-14.000	-14.000
Finansieringstilskud	-33.420	-33.420	-33.420	-33.420
I ALT	-160.430	-147.098	-151.287	-155.661

Anvendte Pris- og lønskøn

	2022- 2023	2023- 2024	2024- 2025	2025- 2026	2026- 2027
1.0 Lønninger	2,55	4,07	5,10	5,10	5,10
2.2 Fødevarer	7,51	4,32	1,99	1,99	1,99
2.3 Brændsel og drivmidler	-3,99	0,17	1,99	1,99	1,99
2.6 Køb af jord og bygninger	-9,20	-0,50	1,99	1,99	1,99
2.7 Anskaffelser	4,46	3,61	1,99	1,99	1,99
2.9 Øvrige varekøb	3,99	2,47	1,99	1,99	1,99
4.0 Tjenesteydelser uden moms	4,72	5,10	5,10	5,10	5,10
4.5 Entreprenør og håndværkerydelser	3,20	2,50	2,80	2,80	2,80
4.6 Betalinger til staten	2,26	3,46	3,60	3,60	3,60
4.7 Betalinger til kommuner	3,14	4,13	4,83	4,83	4,83
4.8 Betalinger til regioner	2,64	3,56	4,11	4,11	4,11
4.9 Øvrige tjenesteydelser	4,75	4,82	5,10	5,10	5,10
5.1 Tjenestemandspensioner	2,59	4,07	5,10	5,10	5,10
5.2 Overførsler til personer	2,01	3,30	3,30	3,30	3,30
5.9 Øvrige tilskud og overførsler	3,00	3,87	3,87	3,87	3,87
7.0 Indtægter	3,14	4,13	4,83	4,83	4,83
8.6 Statstilskud	2,03	3,30	3,30	3,30	3,30
9.1 Overførte lønninger	2,59	4,07	5,10	5,10	5,10
9.2 Overførte varekøb	6,55	2,63	1,99	1,99	1,99
9.4 Overførte tjenesteydelser	3,37	4,14	4,35	4,35	4,35
9.7 Interne indtægter	4,35	4,26	4,26	4,26	4,26
Gennemsnitlig pris- og lønfremskrivning (KL)	3,10	4,10	4,80	4,80	4,80

Pris- og lønskøn er baseret på Kommunernes Landsforenings samt kommunens egen beregning som følge af indregning af indkøbsrationale og regulering af barselsudligningspuljen